

Джерело: zbruc.eu

Українські письменники вперше виступили на Норвезькому літературному фестивалі, що відбувся у Ліллегаммері 28 травня – 2 червня.

Багато років поспіль у містечку Ліллегаммер, що лежить 180 км на північ від Осло, відбувається Норвезький літературний фестиваль – найбільший у країні, найважливіший на скандинавській півночі Європи, один із найавторитетніших у світі. Торік його відвідувачами стали 25 000 читачів – майже стільки ж, скільки людей живе в Ліллегаммері. Інфраструктура, яку місто має від часу зимових олімпійських ігор, що проходили тут 1994 року, блискуче дає собі раду із тимчасовим подвоєнням кількості мешканців. Олімпійські об'єкти чудово вписані в архітектурний і природний ландшафт. Готелі не вищі за решту будівель, жодна споруда не домінує над іншою, не кажучи вже про те, щоб пригнічувати довкілля: місцеві архітектори далекі від марнославства й гігантomanії. Найвищий об'єкт – середньо висока гора, на схилі якої розташувався Маленький Гамар. Тераса над терасою, в долині – озеро, навколо – ліс. У цей мальовничий закуток ведуть залізниця й автомобільний шлях, коли ж їх заблоковано, а таке в Ліллегаммері востаннє трапилося напередодні фестивалю, порятунком стають човни, катери, кораблики – транспортний рух тимчасово переміщується із суходолу на озеро.

Цього року фестиваль відбувся удев'ятнадцяте. На чотири дні Ліллегаммер перетворився на Місто Літератури – жодному мрійникові, ні Кампанеллі, ні Мору таке не снилося. Ліллегаммерські банки, ресторани, кав'ярні, галереї, музеї стали в цей час читальнями і дискусійними клубами, а книжки можна було придбати не тільки в книгарнях, а й у велетнеських наметах, напнутих посеред пішохідної зони. 200 акцій – презентації, перформанси, майстер-класи, лекції, обговорення, концерти, дебати. Від дев'ятої ранку до двадцять третьої вечора. Двадцять третя – о такій порі починаються останні акції, щоразу їх кілька й у різних місцях. Уміння робити вибір – одна з найважливіших ознак людської суверенності.

У першій половині дня на заходах переважають люди літні – напрочуд доглянуті, скромні і стильні, вони нітрохи не цураються свого віку, не намагаються виглядати молодшими; навпаки – вповні насолоджуються його перевагами. Від пообіддя аудиторія різко молодшає. Дошкільнята і школярі – так само жадані учасники, як і читачі будь-якого іншого віку. Значна частина заходів – якраз для цієї групи. Їх не відмежовано ні окремою програмкою, ні місцями проведення, ні тим паче окремим фестивалем. Дитячо-юнацька література – в тому самому зошиті, що й для дорослих. Кожна імпреза так чи так пов'язана з відповідальністю. Література не може бути безвідповідальною. Responsibility – тема цьогорічного фестивалю, і дітей вона стосується по-особливому. Діти – болюча сторінка норвезького життя, історії утисків, переслідувань, знущань. Tyskerbarna, «німецькі байстрюки», – так називали тих, хто був народжений у час нацистської окупації норвежками від гітлерівських вояків. Аж 1998 року тодішній очільник уряду спромігся на слова вибачення. На той час ті з них, хто вижив, давно розміняли п'ятдесятку.

Фестиваль – міжнародний, тож не дивно, що на ньому панує мовне поліголосся, найчастіше чути, однак, англійську. Біографії письменників, які беруть у ньому участь, віддзеркалюють світ, що перебуває в русі. Тут можна зустріти письменника, який народився у Швейцарії, а живе в Кенії, пише німецькою, одягається по-кенійськи, а за потреби розмовлятиме з вами мовою, якою забажаєте. «Останній романтик і мореплавець», – такою путівкою в життя супроводжується один із написаних ним творів. Чи приблизно такою. Путівка – не від когось, а від Ельфріде Єлінек.

Чотири дні в Ліллегаммері чути кілька десятків мов. Решту днів вони тут також лунають, щоправда, не в такій кількості. Розмаїття жанрів, стилів, тем, композицій, кульмінацій, розв'язок. Найважливіша розв'язка – життя триває. Аж дивно, як йому щастить кожного разу виборсуватися з трясовин глупоти, жорстокості, техногенних і природних катастроф.

Вперше на фестивалі звучать твори українських письменників і присутні самі письменники. Ця честь випала Ларисі Денисенко і мені. «Українська карта» – так називається дискусія. «Для нас важливо чути голос України», – робить вступ наш модератор, професор славістики Бергенського університету. Для сучасної Норвегії єдність у розмаїтті – не кліше, не фіговий листок і не спосіб доступу до грантів чи світового клубу, а філософія, суть, наріжний камінь суспільної конструкції, яку не зможе поставити під сумнів жоден Брейвік.

Різномов'я не складає труднощів ні для присутніх, ні тим паче для співрозмовників. Без перекладу слухачі, більшість яких – норвежці, розуміють мови сусідів – шведську, данську. На цих мовах побудовані письмові варіанти сучасної норвезької, більш-менш рівномірно поширені в країні й представлені у школі, діловодстві, на телебаченні. Стандартний телепакет – норвезькі і шведські телеканали. Англійські фільми йдуть в оригіналі з субтитрами. А ще – саамська, квенська, фінська. Ці три останні належать до балто-фінської групи. Хоча людей, які спілкуються саамською і квенською, не так багато,

обидві мови достатньо репрезентовані. Норвегія спонукає до інакшого, ніж мусується в нас, сприйняття демократії. Це в жодному разі не диктат більшості і тим паче не тиранія меншості, про все це можна забути. Демократія по-норвезьки дає змогу вільно розвиватися, не боячись утисків, навіть якщо ти в меншості і не зовсім такий, як інші. Якраз тоді – передусім.

Мовна поліфонія для норвежців настільки звична і важлива, що нас хочуть слухати виключно мовою оригіналу, тоді як на екрані біжить стрічка норвезького перекладу фрагментів наших творів, блискучий тандем акустики й візуальності. Після читань і дебатів нас везуть у садибу-музей Сіґрід Унсет, класика норвезької літератури, на пошану якої фестиваль називається також «Дні Сіґрід Унсет у Ліллегаммері». Нам роблять екскурсію садибою, що складається насправді з двох хатин, настільки вдало сполучених, що нічого не помітно ні зовні, ні всередині. Сіґрід Унсет придбала їх по селах, оселі розклали, привезли в Ліллегаммер і знову відбудували. Унсет вартує кількох слів – бодай тому, що її, лауреатку Нобелівської премії з літератури 1928 року, у нас практично не знають. Народилася майбутня письменниця в Данії, з Ліллегаммером її пов'язують найбільш творчі роки життя. 1924 р. вона переходить у католицизм, кинувши виклик своїй протестантській батьківщині. Вийшов гучний скандал – так само, як і з її першою публікацією, новелою «Фру Марта Еулі». 1940 року письменниця, яка ненавиділа нацизм і нацистську Німеччину, тікає від окупантів – через Швецію, Радянський Союз, Японію, США. Її враження про СРСР не залишають каменя на камені від духу і дійсності в червоній імперії – всього того, що вона побачила на власні очі, а ще інтенсивніше – відчула.

Норвегія нагадує казкове королівство, особливо коли приїхати туди туристом чи принаймні на коротко. Зрештою, ця країна і є королівством, в якому панують найвищі стандарти демократії і парламентаризму. До того ж – і це найважливіше – не лише на папері.